

ХӨВСГӨЛ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

“ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САНГИЙН 2023 ОНЫ БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ, ҮР ДҮН” ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАН

Хөвсгөл аймаг
2024 он

*“Аймаг, сумдын ОНХС-ийн хөрөнгөөр
хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл, арга
хэмжээний 78.8 хувь нь зорилтот үр дүнд
хүрсэн, үүний 98.6 хувь нь тодорхой
хэмжээгээр үр өгөөжөө өгч эхэлсэн байна.”*

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт
мэдээллийг дараах хаягаар авна уу.
https://audit.mn/?page_id=579

Монгол Улсын 2023 оны Төсвийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлд **Хөвсгөл аймагт** ОНХС болон улсын төсвөөс ОНХС-д олгох орлогын шилжүүлэг, орон нутгийн хөгжлийн сангаас санхүүжих урсгал зарлагын хэмжээг 11,546.7 сая төгрөгөөр баталсан.

УИХ-аас 2023 оны 06 дугаар сарын 16-ны өдөр “Монгол улсын 2023 оны төсвийн тухай” хуульд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр орлогын шилжүүлгийн хэмжээг 2,856.5 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн 14,403.3 сая төгрөгөөр баталсан.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн нэгдсэн сангаас олгох орлогын шилжүүлгийг хуваарилсан байдал.

/сая төгрөгөөр/

№	Аймаг, сумын нэр	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас олгох орлогын шилжүүлэг	Үүнээс	
			Ашигт малтмал ашигласны тусгай зөвшөөрөл	Тогтвортой амьжиргаа-3 төслөөс олгосон урамшуулал
1	Аймгийн ОНХС	6,681.9	-	-
2	Алаг-Эрдэнэ	194.1	9.0	-
3	Арбулаг	226.6	0.1	26.5
4	Баянзүрх	284.0	-	39.9
5	Бүрэнтогтох	238.9	12.0	32.7
6	Галт	365.7	-	52.8
7	Жаргалант	353.0	-	41.6
8	Их-Уул	220.3	-	26.4
9	Мөрөн	935.5	0.5	109.1
10	Рашаант	225.9	-	33.4
11	Рэнчинлхүмбэ	491.1	1.8	61.8
12	Тариалан	432.9	-	93.8
13	Тосонцэнгэл	193.8	-	23.3
14	Төмөрбулаг	214.5	-	30.6
15	Түнэл	222.4	1.4	30.4
16	Улаан-Уул	456.2	-	65.7
17	Ханх	324.2	-	38.8
18	Хатгал	145.4	-	-
19	Цагааннуур	226.7	0.5	-
20	Цагаан-Уул	461.0	17.6	95.6
21	Цагаан-Үүр	337.0	-	40.5
22	Цэцэрлэг	459.3	19.3	62.8
23	Чандмань өндөр	216.5	-	-
24	Шинэ-Идэр	194.9	-	28.9
25	Эрдэнэбулган	301.5	-	43.0
ДҮН		14,403.3	62.2	977.4

Хөвсгөл аймаг 2023 онд орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр нийт 53 төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр баталсан байна.

Хөвсгөл аймгийн Орон нутгийн хөгжлийн санд 2023 онд нийт 19,448.5 сая төгрөгийг бүрдүүлсэн байна. ОНХС-ийн эх үүсвэр /сая төгрөгөөр/

Эх үүсвэр	Дүн	Хувийн жин
ОНХС-аас олгосон орлогын шилжүүлэг	13,161.4	68%
Ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн төлбөр 50%	62.1	0.3%
"Тогтвортой амьжиргаа-3" төсөл урамшуулал	977.4	5%
Өмнөх оны дансны үлдэгдэл	3425.4	18%
Зарлагыг хэмнэх болон бусад эх үүсвэр	190.4	1%
Малын тоо толгойн албан татвар	1631.8	8%
НИЙТ	19,448.5	100

Аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангаас сумдын ОНХС-д олгох орлогын шилжүүлгийг дараах хуваарилсан байна.

Аймаг, сумын нэр	ОНХС-аас олгосон орлогын шилжүүлэг /сая.төг/	Хувь
Аймгийн ОНХС	6,681.8	50
Сумын ОНХС	6,681.8	50
Нийт	13,363.8	100

Аймгийн Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг чиг үүрэгт нийцүүлэн зарцуулсан байдал:

Аймгийн ОНХС-ийн хөрөнгөөр 2023 онд хэрэгжүүлэх төсөл арга хэмжээний 46.4 хувийг дэд бүтэц, зам гүүр, 17.9 хувийг орчны тохижилт ногоон байгууламжийг сайжруулах чиглэлээр хэрэгжүүлэхээр тусгасан байна.

Сумын Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгийг чиг үүрэгт нийцүүлэн зарцуулсан байдал:

Сумдын ОНХС-ийн хөрөнгөөр 2023 онд хэрэгжүүлэх төсөл арга хэмжээний 34 хувийг дэд бүтэц, зам гүүр, 17 хувийг орчны тохижилт, ногоон байгууламж, 15 хувийг иргэдийн эрүүл мэнд боловсрол, 15 хувийг малын тоо толгойн албан татвараар хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж баталсан байна.

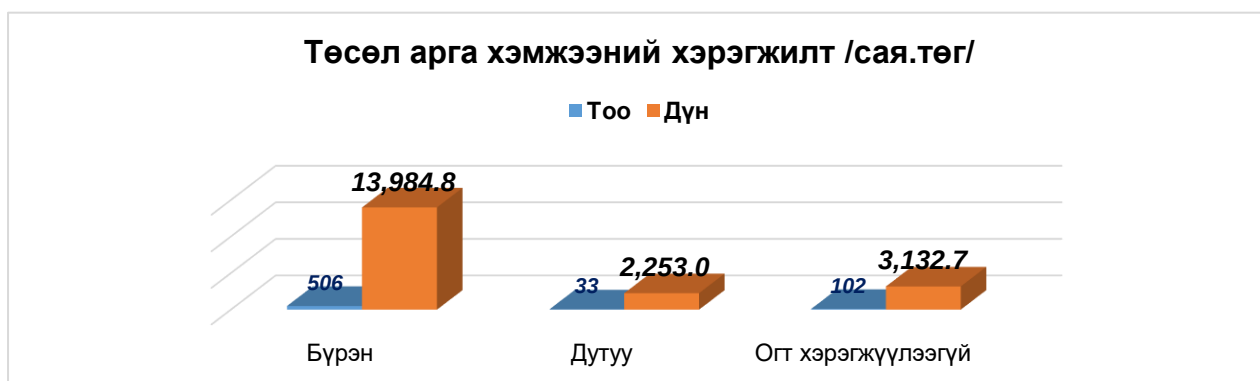
Аудитад хамрагдсан аймаг, сумдын ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл арга хэмжээнүүд нь ОНХС-ийн үйл ажиллагааны журамд заасан чиг үүрэгтэй нийцүүлж төлөвлөсөн байна.

Сумын төсвөөр бие даан хэрэгжүүлэх боломжгүйгээс аймгийн ОНХС-ийн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөлтийн шатанд ирүүлсэн санал болон хэрэгжилтийг харьцуулан үзэхэд сум өөрийн төсвөөр хэрэгжүүлж болох төсөл арга хэмжээг аймгийн ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн байна.

Сум өөрийн төсвөөр хэрэгжүүлж болох төсөл арга хэмжээг аймгийн орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн байна. Түүвэрлэн үзэхэд дараах байдалтай байна.

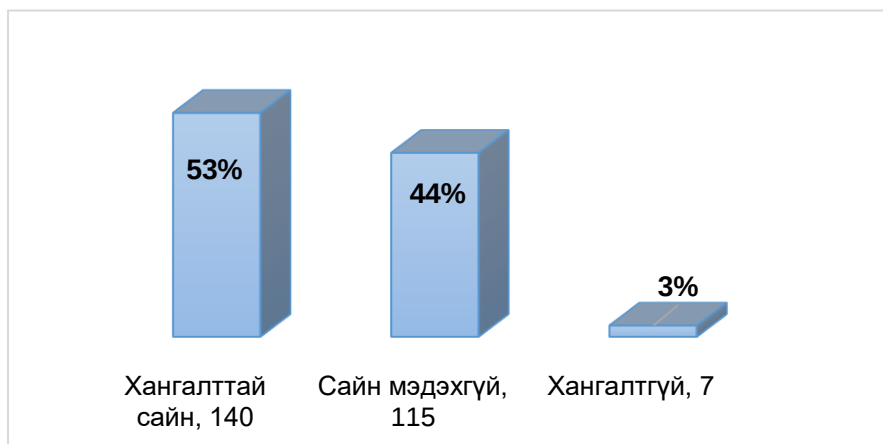
№	Сумын нэр	ТАХ-ний нэр	Төсөвт өртөг /сая.төг/
1	Мөрөн сум	Ухаалаг худаг гаргах /Мөрөн сум 5-р баг/	40.0
2	Цагааннуур	Цагаан загас үржүүлгийн зөвлөх үйлчилгээ авах /Цагааннуур сум/	10.0
3	Тариалан	"А" зэрэглэлийн 22 ортой Эрүүл мэндийн төвийн барилгын ажлын цахилгааны шугамын трассыг өөрчлөх /Тариалан сум 7-р баг/	19.0
4	Жаргалант	Хүүхдийн 2-р цэцэрлэгийн нүхэн жорлон /нойл/ барих /Жаргалант сум/	5.0
5	Улаан-Уул	Гялаадын намгийн зам засвар арчлалт /Улаан-Уул сум/	19.0
6	Улаан-Уул	Өл, Тоомын давааны зам засвар, арчлалт /Улаан-Уул сум/	19.0
7	Арбулаг	Хүрэн булгийн далангийн зам засвар, арчлалт /Арбулаг сум/	11.0
8	Галт	Ерөнхий боловсролын сургуулийн танхимын засвар /Галт сум/	12.0
9	Түнэл	Дулааны шугам сүлжээний ажил /Түнэл сум/	15.0
10	Түнэл	Цагдаагийн кубон засварлах /Түнэл сум/	10.0
Нийт дүн			150.0

Хөвсгөл аймаг нь 2023 онд ОНХС-ийн хөрөнгөөр нийт 20,503.5 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 641 төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөн баталснаас 545 төсөл арга хэмжээнд гэрээ байгуулж, 506 төсөл арга хэмжээг тайланд онд бүрэн хэрэгжүүлж, 33 төсөл арга хэмжээг дутуу хэрэгжүүлж, 102 төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлээгүй байна.

1. Аймаг, сумын ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл, арга хэмжээний 78.8 хувь нь зорилтот үр дүнд хүрсэн байна.
2. Төлөвлөсөн үр дүнд хүрээгүй, төсөл арга хэмжээнүүдийг хянаж үзэхэд дараах нийтлэг шалтгаантай байна. **Үүнд:**
 - Малын тоо толгойн албан татварыг үндэслэлтэй төлөвлөж, ОНХС-ийн эх үүсвэрээр бүрэн төвлөрүүлээгүй,
 - Төлөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг төлөвлөж баталсан,
 - Худалдан авах ажиллагааг төсөв баталсан хугацаанаас эхлэн зохион байгуулаагүйгээс гүйцэтгэгч тендерт оролцоогүй байна.

Аудитын хүрээнд иргэдээс авсан санал асуулгын дүнгээр “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 2023 онд баталсан хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн бүтээн байгуулалтууд нь орон нутгийн хөгжлийг дэмжсэн үр дүнтэй ажил болсон уу?” гэсэн асуултад иргэдийн 53 хувь нь хангалттай сайн, 44 хувь нь сайн мэдэхгүй байна, 7 хувь нь хангалтгүй гэж үнэлсэн байна.

Аудитаар ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний гүйцэтгэлтэй холбоотой дараах зөрчлүүд илэрлээ. Үүнд:

1. Аймгийн ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн *“Цагаан-Уул Могойн голын 35кВ-ын ЦДАШ-н засвар арчлалт”* төсөл арга хэмжээг “Бошголсон” ХХК гүйцэтгэж санхүүжилтийг 100 хувь авсан байхад Хөвсгөл Эрчим хүч ХХК тус ажлын машин механизм, ажиллах хүч, тээврийн зардалд 19.4 сая төгрөгийг ямар нэгэн гэрээ хэлцэлгүйгээр давхардуулан зарцуулсан байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн *“6.4.1.төсвийг үр ашигтай, хэмнэлттэй байхаар төлөвлөж, зарцуулах”* гэсэн заалттай нийцэхгүй байгаа тул аудитаар давхардсан 19.4 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт буцаан төвлөрүүлэхээр **төлбөрийн акт** тогтоохоор шийдвэрлэв.
2. Мөрөн сумын орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн “Эрдмийн далай цогцолбор сургуулиас Номын өргөө дэлгүүр хүртэл гэрэлтүүлэг, явган замын тохижилт” төсөл арга хэмжээний явган замын хэмжээ зураг төсөвт заагдсан хэмжээнээс 179 м2 дутуу хийгдсэн байхад ажлыг хүлээж авч, санхүүжилтийг бүрэн олгосон байна. Энэ нь Засгийн газрын 2023 оны 278 дугаар тогтоолоор баталсан *“Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, хянах, тайлагнах журам”*-ын 4.8.12-т *“Төсөл, арга хэмжээний санхүүжилтийг бодит гүйцэтгэлээр олгох бөгөөд урьдчилгааг дараах тохиолдолд олгоно”* дахь заалттай нийцэхгүй байна. Тус ажлын зөрүү 6.6 сая төгрөгийг гүйцэтгэгч “Ти Эйч Ти Эн эрчим” ХХК-аар төлүүлэхээр **төлбөрийн акт** тогтоохоор шийдвэрлэв.
3. Мөрөн сумын орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн Ухаалаг худгийн тохижилтын ажил төсөл арга хэмжээний зураг төсөвт заасан Долоогоно мод 3 ширхэг, Агч мод 3 ширхэг, Нарс мод 6 ширхэг, нийт 0.8 сая төгрөгийн 12 ширхэр модыг суулгаагүй зөрчил илэрсэн. Энэ нь Засгийн газрын 2023 оны 278 дугаар тогтоолоор баталсан *“Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, хянах, тайлагнах журам”*-ын 4.8.12-т *“Төсөл, арга хэмжээний санхүүжилтийг бодит гүйцэтгэлээр олгох бөгөөд урьдчилгааг дараах тохиолдолд олгоно.”* дахь заалттай нийцэхгүй байна. Аудитаар зөрчил арилгах **албан шаардлага** хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.
4. Мөрөн сумын 9,11,12-р баг хөгжлийн төвийн урд байрлах хүүхдийн тоглоомын талбайн тохижилт төсөл арга хэмжээнээс ажлын даалгаварт заасан, талбайн тэмдэг тэмдэглэгээг хийгээгүй, талбайн хажууд 2 ширхэг хогийн сав байршуулаагүй байхад захиалагч ашиглалтад хүлээн авсан нийт 6.6 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэн. Энэ нь Засгийн газрын 2023 оны 278 дугаар тогтоолоор баталсан *“Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, хянах, тайлагнах журам”*-ын 4.8.12-т *“Төсөл, арга хэмжээний санхүүжилтийг бодит гүйцэтгэлээр олгох бөгөөд урьдчилгааг дараах тохиолдолд олгоно.”* дахь заалттай нийцэхгүй байна. Аудитаар зөрчил арилгах **албан шаардлага** хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.
5. Галт сумын орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжсэн 4 цэгт шинээр гаргасан гүн өрмийн худгийн ажлын зураг төсөвт тусгагдсан худаг дотор 1.5 метр куб хэмжээтэй цэвэр усны нөөц “нерж” савны оронд 1м3 багтаамжтай хуванцар савыг худаг тус бүрд байршуулсан байхад хүлээн авсан байна. Барилгын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.1-т *“Барилгын ажлын зөвшөөрөлд заасан нөхцөл, зураг төслийн дагуу гүйцэтгэснийг баталгаажуулан энэ хуулийн 35 дугаар зүйлд заасан эрх бүхий байгууллага барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулна”* гэж заасантай нийцэхгүй байгаа тул зөрчил арилгах **албан шаардлага** хүргүүлэхээр шийдвэрлэлээ.

ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн төсөл арга хэмжээг ашиглалтад хүлээн авах ажлын хэсэг, улсын комисс, Барилга захиалагчийн хяналт төвийн холбогдох албан хаагчдын хариуцлагагүй байдлаас шалтгаалан төсөл арга хэмжээг бүрэн хэрэгжээгүй байхад ашиглалтад авч, санхүүжилтийг олгосон байна. Энэ нь Барилгын тухай хуулийн 48 дугаар

зүйлийн 48.1-т “Барилгын ажлын зөвшөөрөлд заасан нөхцөл, зураг төслийн дагуу гүйцэтгэснийг баталгаажуулан энэ хуулийн 35 дугаар зүйлд заасан эрх бүхий байгууллага барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулна, Засгийн газрын 2023 оны 278 дугаар тогтоолоор баталсан “Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, хянах, тайлагнах журам”-ын 4.2.2.4. “барилга байгууламж, өргөтгөл, их засварын ажлыг байнгын ашиглалтад оруулах улсын комиссын актаар ашиглалтад хүлээн авсны үндсэн дээр эцсийн буюу бүрэн санхүүжилтийн хүсэлт гаргах бөгөөд төрийн болон орон нутгийн өмчид бүртгэх, ашиглагч байгууллагад хүлээлгэн өгөх мэдээллийг цахим системд баталгаажуулсан байх” гэж заасантай тус тус нийцэхгүй байгаа тул ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжих төсөл, арга хэмжээнүүдийг зураг төсвийн дагуу бүрэн хийгдээгүй байхад хүлээн авсан холбогдох албан хаагчдад **сахилгын хариуцлага тооцох албан шаардлага** хүргүүлэхээр шийдвэрлэлээ.

Сумын ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл арга хэмжээний худалдан авах ажиллагааг хууль тогтоомжийн дагуу зохион байгуулж ажилласан боловч ТАХ-ний гүйцэтгэгчтэй байгуулсан гэрээний тусгай нөхцөлөөр чанарын баталгаат хугацааны барьцаа, гэрээний хугацаа хэтэрсэн тохиолдолд үүсэх харилцаа, алдангийн хувь хэмжээний талаар тодорхой тусгаагүй, худалдан авах ажиллагааг хуулийн хугацаанд зохион байгуулж ажиллаагүй байна.

Аудитаар нийт 10,804.8 сая төгрөгийн зөрчил илрүүлснээс 26.0 сая төгрөгийн зөрчилд 2 төлбөрийн акт, 7,838.2 сая төгрөгийн зөрчилд 10 албан шаардлага, 2,940.6 сая төгрөгийн зөрчилд 12 зөвлөмжийг тус тус хүргүүллээ.